

Monitor sociale veiligheid praktijkonderwijs

Inleiding

Scholen hebben sinds augustus 2015 een zorgplicht voor sociale veiligheid. Van scholen wordt verwacht dat:

- ✓ er een veiligheidsbeleid wordt gevoerd;
- ✓ er monitoring plaatsvindt van de veiligheidsbeleving van leerlingen;
- ✓ er een coördinator en aanspreekpunt is voor sociale veiligheid.

Deze wettelijke eisen gelden voor het basisonderwijs, voortgezet en speciaal onderwijs.

Wat wordt verstaan onder sociale veiligheid? Een school is veilig als de sociale, psychische en fysieke veiligheid van leerlingen niet door handelingen van anderen wordt aangetast. Dat betekent dat er een veilige en positieve sfeer is op school. Het betekent ook dat de school optreedt tegen pesten, uitschelden, discriminatie, geweld en andere vormen van ongepast gedrag, en deze zoveel mogelijk voorkomt.

De inspectie beoordeelt of het veiligheidsbeleid van de school voldoende is en let er daarbij vooral op of een school de veiligheidsbeleving van leerlingen monitort en (als dat nodig is) maatregelen neemt tot verbetering. In de wet is geregeld dat een school de monitoringsgegevens aan de inspectie beschikbaar stelt.

Scholen voor praktijkonderwijs monitoren de leerling tevredenheid via ProZO!. Sinds schooljaar 2017-2018 is de vragenlijst van ProZO! aangevuld met 16 vragen rondom sociale veiligheid. Scholen hebben daarbij twee opties:

- a) het afnemen van de volledige leerlingvragenlijst (de vragen rondom sociale veiligheid zijn dan onderdeel van de meting);
- b) het afnemen van de meting sociale veiligheid. Deze bestaat alleen uit de 16 vragen betreffende sociale veiligheid.

De resultaten van de ProZO! enquêtes kunnen zichtbaar gemaakt worden in Vensters voor Verantwoording. Van belang daarbij is dat de vragenlijst rondom sociale veiligheid is afgenomen bij een representatieve groep leerlingen in de periode 1 november – 30 april. Deze responsperiode is van toepassing op het gehele voortgezet onderwijs. Via de zogenoemde doorlevermodule in Vensters worden deze gegevens ook centraal geleverd aan de Inspectie. Hiervoor dient het bevoegd gezag van de school vooraf toestemming te geven.

Het schooljaar 2020-2021 was vanwege de Corona maatregelen (wederom) een uitzonderlijk jaar. Tijdens de lockdown gedurende dit schooljaar gaven scholen deels fysiek en deels digitaal onderwijs. Net als in schooljaar 2019-2020 werd gedurende het jaar besloten de invoerperiode (en de koppeling met Vensters) te verlengen tot en met 30 juni 2021.

In deze rapportage beschrijven we de landelijke resultaten van de meting sociale veiligheid in 2020-2021. Waar mogelijk vergelijken we deze resultaten met de drie voorgaande metingen in de periode 2017-2020.

Respons

In het afgelopen schooljaar hebben 114 scholen deelgenomen aan de meting sociale veiligheid. In totaal 13260 leerlingen hebben de vragenlijst ingevuld. Het aantal deelnemende scholen is nog nooit eerder zo hoog geweest. Het aantal deelnemende leerlingen is bijna op het niveau van het (record)jaar 2018-2019. Zie tabel 1.

Tabel 1 Deelname meting sociale veiligheid

	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Aantal deelnemende scholen	108	105	90	114
Aantal deelnemende leerlingen	12558	13731	9705	13260

Resultaten: samenvatting

De meting sociale veiligheid bestaat uit vier onderdelen. Wat zijn de gemiddelde resultaten van de afgelopen vier schooljaren? Zie tabel 2.

ProZO! bestaat uit een 4-puntsschaal. Scores boven de 3.50 worden getypeerd als 'goed' en zijn in groen weergegeven. Scores tussen de 3.00 en 3.49 zijn 'voldoende' en in geel weergegeven. Scores onder de 3.00 zijn ten slotte 'onvoldoende' en worden in oranje weergegeven.

Tabel 2 Samenvatting sociale veiligheid per onderdeel

	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Beleving fysieke en sociale veiligheid	3.17	3.18	3.19	3.23
Aantasting fysieke en sociale veiligheid	3.85	3.85	3.86	3.90
Welbevinden	3.07	3.08	3.07	3.13
Veiligheidsbeleid	3.04	3.06	3.07	3.10
Gemiddelde	3.27	3.28	3.29	3.33

Bij ieder onderdeel is sprake van de hoogste gemiddelde score die ooit gemeten is. Een opvallende uitkomst gezien de diverse corona maatregelen gedurende schooljaar 2020-2021: anderhalve meter afstand houden, gebruik mondkapjes, gedeeltelijke lockdown, combinatie fysiek en digitaal onderwijs et cetera. Al deze maatregelen hebben geen negatief effect gehad op de sociale veiligheid.

De gemiddelde score is 3.33. Vanaf de eerste meting in 2017-2018 is continu sprake van een hogere gemiddelde score. In de voorgaande jaren was deze toename minimaal (+0.01), nu is sprake van een grotere toename van +0.04. Leerlingen praktijkonderwijs geven daarmee wederom aan sociale veiligheid te ervaren binnen de scholen.

Resultaten per onderdeel

Hier beschrijven we de resultaten per onderdeel. Te beginnen met de beleving van de fysieke en sociale veiligheid.

Beleving fysieke en sociale veiligheid (voel je, je veilig op school?)

De gemiddelde score bij dit onderdeel is 3.23. Bij 3 van de 4 vragen is sprake van de hoogste score ooit. De vraag 'ik ben tevreden over hoe wij met elkaar omgaan op school' scoort voor het eerst voldoende en zelfs 0.1 punt hoger in vergelijking met het voorgaande jaar. Zie tabel 3.

Tabel 3 Onderdeel: beleving fysieke en sociale veiligheid

	2017- 2018	2018- 2019	2019- 2020	2020- 2021
Ik voel me veilig op school	3.21	3.24	3.24	3.29
Als ik problemen heb, weet ik bij wie ik moet zijn op school	3.25	3.26	3.26	3.26
Ik kan altijd bij mijn mentor/leraar terecht	3.27	3.29	3.28	3.31
Ik ben tevreden over hoe wij met elkaar omgaan op school	2.96	2.96	2.99	3.09
Gemiddelde	3.17	3.18	3.19	3.23

Aantasting fysieke en sociale veiligheid (is het veilig op school?)

Bij dit onderdeel is sprake van een omgekeerde schaal. Een hoge score betekent in dit geval dat er bijvoorbeeld weinig sprake is van pesten. Zie tabel 4.

Tabel 4 Onderdeel aantasting fysieke en sociale veiligheid

	2017- 2018	2018- 2019	2019- 2020	2020- 2021
Andere leerlingen pesten mij op school	3.82	3.83	3.82	3.87
Medeleerlingen pesten mij via internet / telefoon	3.92	3.91	3.91	3.93
Andere leerlingen discrimineren mij op school	3.85	3.85	3.86	3.90
Andere leerlingen slaan of schoppen mij op school	3.87	3.85	3.87	3.91
Gemiddelde	3.85	3.85	3.86	3.90

De gemiddelde score in 2020-2021 is 3.90 en daarmee hoger dan in de voorgaande jaren. Bij dit onderdeel scoren alle 4 de individuele vragen hoger dan in voorgaande jaren. Leerlingen praktijkonderwijs geven hiermee aan dat ze zich veilig voelen op school en weinig tot geen pestgedrag en discriminatie ervaren.

Welbevinden (vind je het fijn op school?)

Bij het onderdeel 'welbevinden' is de gemiddelde score 3.13. Zie tabel 5.

Tabel 5 Onderdeel welbevinden

	2017- 2018	2018- 2019	2019- 2020	2020- 2021
Ik ga met plezier naar school	2.98	2.98	2.96	3.04
Ik voel me fijn op school	3.14	3.15	3.10	3.16
Ik mag op school mijn mening geven	3.12	3.13	3.15	3.21
Ik krijg op school informatie over dingen die voor leerlingen belangrijk zijn	3.08	3.10	3.11	3.16
Gemiddelde	3.07	3.08	3.07	3.13

Ook hier geldt dat alle 4 de individuele vragen hoger scoren dan ooit gemeten. De vraag 'ik ga met plezier naar school' scoort in 2020-2021 voor het eerst voldoende. Ook dit is opvallend gezien het feit dat gedurende het schooljaar sprake was van diverse corona maatregelen: een combinatie van fysiek en digitaal onderwijs en het houden van een onderlinge afstand van 1.5 meter. Blijkbaar hebben al deze maatregelen niet gezorgd voor minder welbevinden bij de leerlingen.

Veiligheidsbeleid (wat doen de leraren voor mij?)

Het onderdeel veiligheidsbeleid scoort voldoende met 3.10 en iets hoger dan in voorgaande jaren, zie tabel 6.

Tabel 6 Onderdeel veiligheidsbeleid

	2017- 2018	2018- 2019	2019- 2020	2020- 2021
De leraren zijn geïnteresseerd in mij	3.06	3.09	3.08	3.11
De leraren helpen mij meer zelfvertrouwen te krijgen	3.06	3.07	3.06	3.10
De leraren helpen mij met anderen om te gaan	2.96	2.98	3.01	3.04
De leraren doen er wat aan, als ik gepest wordt	3.15	3.16	3.18	3.21
Gemiddelde	3.04	3.06	3.07	3.10

Net als bij de twee voorgaande onderdelen scoren de individuele vragen rondom het veiligheidsbeleid allemaal hoger dan ooit. De vraag 'leraren helpen mij met anderen om te gaan' scoort voor het tweede jaar op rij voldoende.